Utlåtande UtUU 12/2018 rd– RP 123/2018 rd

Utrikesutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2019

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2019 (RP 123/2018 rd): Ärendet har lämnats till utrikesutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 22.10.2018.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- understatssekreterare Pirkko Hämäläinen, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef Riitta Oksanen, utrikesministeriet
- ekonomiplaneringschef Katja Bordi, utrikesministeriet
- ledande expert Tommi Toivola, Finlands näringsliv rf
- expert Anna-Stiina Lundqvist, Kepa rf
- chef för påverkansarbete Katri Suomi, Kyrkans utlandshjälp
- verksamhetsledare Helena Laukko, Finlands FN-förbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- utrikesministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utrikesministeriets förvaltningsområde föreslås få 1,122 miljarder euro i anslag för 2019. Jämfört med budgeten för 2018 innebär det en ökning med 19 miljoner euro. Förvaltningsområdets samhälleliga effektmål för 2019 är enligt propositionsmotiven (i) att främja Finlands och finländarnas säkerhet och välfärd genom att arbeta till förmån för Finland, dess närområden och för internationell säkerhet och stabilitet, (ii) att främja ett regelbaserat internationellt system, (iii) att främja Finlands tillväxtfrämjande öppna ekonomiska förbindelser och att stödja finländska företags deltagande i internationell handel, (iv) att arbeta för att stärka de mänskliga rättigheterna, jämlikheten och demokratin och (v) att främja genomförandet av Agenda 2030 och arbeta för att bekämpa klimatförändringen. Dessutom beaktas följande operativa prioriteringar i verksamheten: Arktisregionen, säkerheten kring Östersjön, stärkt samarbete mellan Finland och Sverige, transatlantiskt samarbete och fredsmedling.

Utrikesministeriets förvaltningsområde

För utrikesministeriets omkostnader föreslås ett anslag på 224,8 miljoner euro 2019. Det är cirka 5,3 miljoner euro mer än i 2018 års budgetproposition.

I fråga om beskickningarna konstateras det i budgetpropositionen att Finlands ambassad i Bagdad kommer att öppnas på nytt. Utrikesutskottet välkomnar beslutet. Utvecklingen i Irak påverkar också Finland, och genom lokal verksamhet kan det bilaterala förhållandet mellan dels Finland och Irak, dels förhållandet mellan EU och Irak främjas på ett effektivare sätt. När ambassaden öppnas på nytt kan frågorna kring återsändandet av irakier med avslag på sin asylansökan i Finland skötas mer effektivt.

Överlag vill utrikesutskottet lyfta fram sin etablerade ståndpunkt att ett heltäckande och fungerande nätverk av beskickningar är av vikt för genomförandet av Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. Flexibel och ändamålsenlig närvaro ute i världen utgör en källa till information och inflytande. Det tjänar statsförvaltningens, finländarnas och samhällets intressen inom många sektorer. När det gäller beskickningarnas framtid påpekar utskottet att utgifterna utgör den klart största posten inom utrikesförvaltningens omkostnader. Detta betyder att eventuella nya sparbeting, såsom de besparingar som planerats i statsförvaltningens digitala tjänster från och med 2020, kan genomföras i planerad omfattning endast genom indragningar av beskickningar.

Utskottet vill även påminna om att många av statens beskickningsfastigheter är i dåligt skick. När det gäller hyresfastigheter vill utskottet uppmärksamma den avsevärt höjda totala hyresnivån. Situationen är ohållbar då den årliga underhållsbudgeten för 90 beskickningar är ca 5 miljoner euro och detta har pågått i många år. De låga anslagen har lett till ett akut problem där det eftersatta underhållet av statligt ägda fastigheter ökar och värdet av fastighetsegendomen sjunker. Enligt uppgift går dessutom en allt större andel av investeringsstödet till att underhålla hyresfastigheter. Sakkunniga konstaterade att utrikesministeriet håller på att bereda en fastighetsstrategi för att lösa dessa problem. Utrikesutskottet efterlyser en hållbar och tillräckligt långsiktig lösning för att fastigheternas livscykelkostnader ska kunna beaktas under hela livscykeln. Som en del av lösningen ska det också utredas vilka skillnader det finns i förhållandet mellan att äga och att hyra en fastighet. Utskottet understryker att det i huvudsak är vettigare att äga än att hyra en fastighet när det gäller de viktigaste beskickningarna, eftersom det blir fördelaktigare på lång sikt.

När det gäller att planera och utveckla beskickningsnätverket och beskickningsfastigheterna ser utskottet det som viktigt att utrikesministeriet fortsätter att utveckla särskilt det nordiska beskickningssamarbetet utifrån bland annat rekommendationerna baserade på en rapport av Thorvald Stoltenberg. Samarbetsmöjligheterna med andra EU-länder och Europeiska utrikestjänsten bör också utredas.

Utskottet vill också betona vikten av att sörja för personalens säkerhet på beskickningarna och påpekar att detta medför kostnader för underhållet av beskickningarna.

Utrikesutskottet framhåller att Finland är ett öppet land som är beroende av utrikeshandeln och att det därför är viktigt att främja exporten och investeringarna. Den senaste reformen i anknytning till detta var att organisationen Business Finland inrättades i början av 2018 genom att slå sam-

man Finpro och Tekes. I sitt utlåtande konstaterade utrikesutskottet att den viktigaste frågan i reformen är resurstilldelningen till organisationens utrikesnätverk (UtUU 9/2017 rd). I dag arbetar 114 experter av Business Finlands personal på utlandsenheterna. Det är meningen att antalet ska öka till 140 personer till slutet av 2019 och det långsiktiga målet är att ha 150–200 experter placerade utomlands. Utrikesutskottet anser att utvecklingen går i rätt riktning och understryker att resurserna utomlands är viktiga. Det är också viktigt att Business Finland samarbetar nära och friktionsfritt med utrikesministeriet både i Finland och utomlands. Utskottet kommer fortsatt att bevaka utvecklingen inom det exportfrämjande arbetet och ser det som viktigt att verksamheten utvärderas regelbundet, särskilt ur ett företagsperspektiv.

Utvecklingssamarbete

I budgetpropositionen för 2019 föreslås 988,67 miljoner euro för utvecklingssamarbete. Anslaget är 102 miljoner euro större än 2018. Enligt utredning beror ökningen på att anslaget till Europeiska utvecklingsfonden har ökat. Ökningen beror också på det nya sättet att beräkna de asylkostnader som räknas som anslag för utvecklingssamarbete. Efter en OECD-reform räknas också utgifterna för asylsökande som fått avslag på sin ansökan som utvecklingsbistånd från och med 2019.

Finlands anslag för utvecklingssamarbete 2019 motsvarar cirka 0,41 procent av bruttonationalinkomsten (2018: 0,38 %; 2017: 0,41 %; 2016: 0,44 %; 2015: 0,55 %; 2014: 0,59 %; 2013: 0,53 %; 2012: 0,51 %; 2011: 0,51 %; 2010: 0,55 %; 2009: 0,47 %). Utskottet vill lyfta fram sin etablerade ståndpunkt att målet för Finland på sikt är att höja biståndet till FN:s och EU:s mål på 0,7 procent av BNI. Målet har också skrivits in i regeringsprogrammet. Utskottet upprepar sitt tidigare ställningstagande att statsrådet bör bereda ett program för en ansvarsfull och förutseende gradvis höjning av anslaget för utvecklingssamarbete till det fastställda målet på 0,7 procent (UtUU 8/2017 rd). Samtidigt välkomnar utskottet informationen att en plan redan är under beredning. Utskottet understryker att tidigare när Finland försökt nå upp till målet 0,7 procent har en separat finansieringsmekanism – utsläppshandel – varit i bruk för att nå målen. Vidare är det viktigt att utvecklingspolitiken är effektiv och ger resultat så att tilläggsresurserna med tiden kan styras till de sektorer som ger mest nytta och mervärde för våra utvecklingspolitiska mål.

Den finländska utvecklingspolitiken har starkt fokus på främjande av kvinnors och flickors rättigheter inklusive sexuell hälsa och sexuella rättigheter. Temat beaktas på behörigt sätt i budgetpropositionen. Utskottet framhäver Afrikas betydelse för Finlands utvecklingspolitik. Det är viktigt att Finland aktivt arbetar för att EU kan samordna utvecklingssamarbetet och inrikta det på de stora utmaningarna i Afrika så att invånarna får möjlighet att försörja sig och leva under fredliga förhållanden.

Dessutom påminner utskottet om frivilligorganisationernas betydelse för att verkställa utvecklingssamarbete. Evalueringen av 2016 och 2017 visade att de program för utvecklingssamarbete som organisationerna har genomfört har gett mångsidiga resultat och lett till ett ändamålsenligt och motiverat utvecklingssamarbete. Det är viktigt att dessa resultat beaktas även i fortsättningen när Finlands utvecklingspolitik verkställs och utvecklas.

I överensstämmelse med riktlinjerna i den utvecklingspolitiska redogörelsen konstateras det i budgetpropositionen att den privata sektorns roll i Finlands utvecklingspolitik har ökat. Utrikesutskottet poängterar att frivilligorganisationernas och den privata sektorns arbete inom utvecklingssektorn stöder varandra. Det är viktigt att statsrådet fäster mer uppmärksamhet vid att utveckla samarbetet mellan organisationer och företag så att organisationerna kan ställa sina erfarenheter, kunskaper och kontakter i fråga om utvecklingssamarbete även till företagsvärldens förfogande. Utskottet lyfter särskilt fram de ekonomiska ramarna för Finlands 1325-nätverk och partiernas demokratisamarbete Demo rf.

Fredsmedling

Utskottet betonar betydelsen av fredsmedling för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. I flera av sina senaste betänkanden och utlåtanden har utskottet påpekat att det behövs tillräckligt snabba och flexibla finansieringsarrangemang för fredsmedling (UtUU 8/2017 rd, UtUB 9/2016 rd, UtUU 9/2016 rd, UtUU 7/2016 rd, UtUB 3/2016 rd). Det är positivt att fredsmedling enligt budgetpropositionen är en av utrikesministeriets operativa tyngdpunkter. I budgetpropositionen har 700 000 euro reserverats för detta ändamål under momentet för civil krishantering. Utskottet konstaterar att budgetpropositionen fortfarande saknar tydlig information om de totala resurserna för fredsmedling inom utrikesministeriets förvaltningsområde. Det är viktigt att kunna visa vilka resurser som har reserverats till fredsmedling via dels militär och civil krishantering, dels utvecklingssamarbete. Det är också viktigt att skapa riktlinjer som beaktar detta. Utan det är det svårt att utveckla fredsmedlingen på lång sikt, och det finns en risk för att denna prioritering stannar på ett principiellt plan.

Utskotter framhäver de finländska frivilligorganisationernas specialkompetens inom fredsmedling och understryker att deras kontakter bör utnyttjas och deras verksamhet utvecklas enligt FN:s resolution 1325 ”Kvinnor, fred och säkerhet” och 2250 ”Unga, fred och säkerhet”. Särskilt det nordiska samarbetet öppnar för möjligheter att utveckla fredsmedlingen och medlingskapaciteten bl.a. via Nordiska rådets anknytande rekommendation från 2017 samt det nordiska nätverket för kvinnliga fredsmäklare.

Övriga utgifter inom utrikesministeriets förvaltningsområde

Utöver de organisationer som arbetar med utvecklingssamarbete framhäver utskottet vikten av frivilligorganisationers insatser i främjandet av Finlands utrikespolitiska mål också i ett bredare perspektiv. I budgetpropositionen för 2019 har 1,541 miljoner euro reserverats under moment 24.90.50 ”Vissa statsunderstöd” för att stödja organisationerna. Anslaget är 200 000 miljoner euro större än 2018. Utrikesutskottet konstaterar att också andra ministerier stödjer organisationer som arbetar med frågor kring Finlands närområden och utrikespolitik. Utskottet ser det som viktigt att statsrådet strävar efter större samstämmighet om förhållningssättet och riktlinjerna när det gäller stöd till organisationer som arbetar inom samma sektor.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 10.10.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Matti Vanhanen cent
vice ordförande Pertti Salolainen saml
medlem Paavo Arhinmäki vänst
medlem Simon Elo blå
medlem Pekka Haavisto gröna
medlem Seppo Kääriäinen cent
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Mikko Savola cent
medlem Lenita Toivakka saml
medlem Jutta Urpilainen sd
medlem Stefan Wallin sv
medlem Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Tiina Larvala.